

การแนะแนว

การแนะแนว (Guidance)

ตามปกติสังคมมนุษย์ย่อมมีความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ มากมาย อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม และชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของคนในสังคม ด้วยเหตุนี้คนซึ่งเป็นสัตว์สังคมจำเป็นจะต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมนั้น ๆ เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ถ้าคนไม่สามารถต่อสู้หรือปรับตัวไม่ได้ ก็ย่อมประสบปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ถ้าแก้ปัญหาไม่ได้ก็อาจทนทุกข์ทรมานไปตลอดชีวิต หรืออาจทำลายชีวิตตนเองเพื่อหนีให้พ้นทุกข์ไปก็มี คนที่ตกอยู่ในสภาพเช่นนี้มีอยู่มากมายหลายล้านคนในโลก วิธีการช่วยให้คนสามารถยืนหยัดต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตได้นั้นมีอยู่หลายวิธี แต่ที่จะกล่าวในที่นี้มีอยู่ 2 วิธี คือ การแนะนำ และ การแนะแนว

การแนะนำกับการแนะแนว

คนทั่วไปมักเข้าใจผิดคิดว่าคำแนะนำคือการแนะแนว ความจริงแล้วมีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ การแนะนำ หมายถึงการบอกกล่าว การชี้แนะ หรือการอบรมสั่งสอน โดยผู้แนะนำ ซึ่งมุ่งหมายให้ผู้รับคำแนะนำจดจำกระทำ หรือประพฤติปฏิบัติตามคำแนะนำหรือตามความคิดเห็นที่ผู้แนะนำคิดว่าดีแล้ว ถูกต้องแล้ว และคิดว่าผู้รับคำแนะนำ ควรจะเชื่อถือหรือปฏิบัติตาม เช่น ผู้ใหญ่แนะนำแนะนำเด็กให้เรียนแพทย์ เรียนพยาบาล ฯลฯ แนะนำให้เลิกอาชีพเป็นวิศวกร เป็นสถาปนิก ฯลฯ แนะนำให้คบเพื่อนคนนั้นคนนี้ แนะนำให้แต่งกายอย่างนั้นอย่างนี้ ฯลฯ ข้อเสียของการแนะนำก็คือ ถ้าผู้รับคำแนะนำปฏิบัติตามแล้วเกิดไม่ได้ผล หรือได้รับความทุกข์เดือดร้อนขึ้นมาแทนที่จะเกิดผลดี เขาก็จะกลับมาโทษหรือตำหนิผู้ให้คำแนะนำที่เป็นต้นเหตุให้เขาได้รับความเสียหาย ยิ่งถ้าเป็นเรื่องใหญ่ ๆ ก็จะทำให้ผู้

ให้คำแนะนำรู้สึกเป็นหนี้ความผิดมากยิ่งขึ้น ถ้าผู้รับคำแนะนำได้รับประโยชน์หรือผลดีเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติตามคำแนะนำนั้น แม้จะทำให้ผู้ให้คำแนะนำเกิดความภาคภูมิใจก็ตาม แต่ผลเสียที่เกิดตามมาก็คือทำให้ผู้รับคำแนะนำเสียนิสัย คือมีความรู้สึกว่ามีปัญหาเมื่อใด จะต้องขอคำแนะนำจากผู้อื่นตลอดเวลา ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า การแนะนำมักไม่ช่วยให้คนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ไม่ช่วยให้คนรู้จักตัดสินใจเป็น ไม่ช่วยให้คนรู้จักรับผิดชอบตัวเอง และรู้จักพึ่งตนเอง

ในทางตรงกันข้าม การแนะแนว หมายถึงกระบวนการหรือกรรมวิธีในการช่วยให้คนรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งทุกด้าน ช่วยให้คนรู้จักโลกและสิ่งแวดล้อมของตนเป็นอย่างดี ช่วยให้คนรู้จักพัฒนาหรือสามารถนำศักยภาพหรือความสามารถที่มีอยู่ในตนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ช่วยให้คนรู้จักช่วยตนเอง รู้จักคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตน รู้จักเลือกและตัดสินใจอย่างฉลาดที่จะนำวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนชีวิต ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และในการปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ฉะนั้นนักการศึกษาส่วนใหญ่ในปัจจุบันจึงต่างเชื่อมั่นว่า การแนะแนวเท่านั้นที่จะช่วยให้คนมีความสามารถยืนหยัดต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตด้วยตนเอง และสามารถปรับตัวได้อย่างฉลาดเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของตน ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ปรัชญาของการแนะแนว

ปรัชญาของการแนะแนวที่นักแนะแนวหรือผู้ปฏิบัติงานแนะแนวยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัตินั้น ได้มาจากความเชื่อที่มีเหตุผล และผ่านการไตร่ตรองที่เหมาะสมกับสภาพสังคมแต่ละแห่ง หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ปรัชญาอาศัยทฤษฎีวิชาการอื่น เช่น จิตวิทยาและสังคมวิทยา เป็นต้น ปรัชญาการแนะแนวของสังคมที่เป็นประชาธิปไตยและจัดการศึกษาแบบพิพัฒนาการ (progressive education)

มักจะมีหลักการดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างของแต่ละบุคคล (Individual difference) เพราะแต่ละคนย่อมมีรูปร่างลักษณะ อุปนิสัยใจคอ สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด เจตคติ ความสนใจ ฯลฯ ผิดแผกแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นเครื่องปรุงแต่ง

2. พฤติกรรมทุกอย่างย่อมมีสาเหตุ (All behavior is caused) เพราะกรรมหรือการกระทำทุกอย่างของคนเรามีสาเหตุจากมีสาเหตุที่กำหนดหรือพระพรหมลิขิต แต่ย่อมมีสาเหตุมาจากตัวเราเองหรือคนอื่นหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นผู้กำหนด หรือทำให้เกิดขึ้น จะโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตามที แต่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุทั้งสิ้น

3. คนย่อมมีความเปลี่ยนแปลง (changes) เพราะชีวิตของคนเราย่อมมีการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ แต่จะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปในด้านดีหรือเลวขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยและสาเหตุต่าง ๆ มากมายเป็นเครื่องปรุงแต่งหรือเสริมส่งเสริมให้เกิดขึ้น

4. คนย่อมมีศักดิ์ศรี (prestige) หรือค่าของความเป็นคนเท่าเทียมกัน ตามหลักสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ แต่สาเหตุที่ทำให้คนมีสภาพแตกต่างกัน ก็เพราะสังคมเป็นผู้กำหนดขึ้นมาภายหลัง เช่น ภูมิฐานะที่เกิด ชาติตระกูลของพ่อแม่ วิธีการอบรมเลี้ยงดู ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ ฯลฯ อย่างไรก็ตามทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในความเป็นคน

5. คนย่อมมีศักยภาพ (potentiality) คือแต่ละคนย่อมจะมีความสามารถพิเศษในคนมากบ้างน้อยบ้าง และอาจไม่เหมือนกันในการแสดงออกหรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น บางคนเก่งดนตรี บางคนเล่นกีฬาได้ดี ฯลฯ ศักยภาพดังกล่าวนี้อาจซ่อนเร้นอยู่ยังไม่ปรากฏ หากได้รับการกระตุ้นหรือแนะแนวถูกทางก็อาจช่วยให้คนเราประสบความสำเร็จในชีวิต

6. คนย่อมมีปัญหา (problem) เพราะความใคร่ที่คนยังมีกิเลสหรือตัณหา มีความต้องการไม่จบสิ้น ครานั้นคนย่อมประสบกับความทุกข์ความเดือดร้อนอยู่ทั่วไป และมักจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วย ในเมื่อคนเป็นสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างสันติ คนในสังคมจำเป็นจะต้องร่วมกันให้ความช่วยเหลือเพื่อความสงบสุขในสังคมนั้น

หลักการแนะแนว

หลักการแนะแนวย่อมอาศัยปรัชญาและแนวความคิดดังได้กล่าวมาแล้วในคอนตันโดยมีแนวทางดังนี้

1. จะต้องถือว่าเด็กหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child-centered) ของการให้บริการแนะแนว โดยจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคนในด้านต่าง ๆ เป็นสำคัญ มีใจคำนึงแต่เฉพาะความต้องการของครูหรือผู้ใหญ่ฝ่ายเดียวเท่านั้น

2. จะต้องคำนึงถึงเด็กหรือผู้เรียนทุกคน (all children) ไม่ใช่เฉพาะเด็กที่มีปัญหา (problem child) เท่านั้น เพราะเด็กแต่ละคนมีศักดิ์ศรีและความเป็นคนเท่าเทียมกัน จึงควรมีสถิติเท่าเทียมกันที่จะได้รับการแนะแนว โดยไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะตามหลักสิทธิมนุษยชน

3. จะต้องจัดการแนะแนวเพื่อเด็กให้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง (continuous process) ตลอดชีวิต ตั้งแต่เด็กเริ่มปฏิสนธิจากกรรมมารดาเรื่อยไปจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

4. จะต้องไม่ใช่วิธีการขู่บังคับหรือเผด็จการ (dictatorship) เพราะถือว่าเด็กแต่ละคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนเท่าเทียมกัน มีสิทธิและเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีศักยภาพหรือความสามารถพิเศษในคนที่แตกต่างกัน จะคิดพิจารณาและปฏิบัติตามที่เขาคิดว่าสิ่งามถูกต้องเหมาะสมและแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบในผลลัพธ์ของการตัดสินใจและการกระทำของคนด้วย

5. จะต้องจัดบริการแนะแนวให้ครอบคลุมทั้ง 3 ประเภท คือ การแนะแนวการศึกษา (educational guidance)

การแนะแนวอาชีพ (vocational guidance) และการแนะแนวส่วนตัวและสังคม (personal - social guidance) หรือกล่าวโดยสรุปก็คือ การแนะแนวชีวิต (life guidance) นั่นเอง

จุดหมายของการแนะแนว

จุดหมายที่สำคัญของการแนะแนวก็คือ มุ่งที่จะช่วยให้บุคคลหรือเด็กรู้จักตนเอง รู้จักโลกและสามารถช่วยตนเองได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือช่วยให้เขามีคุณลักษณะประจำตัวอย่างน้อย 3 ประการ คือ (1) ความเข้าใจตนเอง (self understanding) (2) ความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง (self-determination) หรือพึ่งตนเองได้ (3) ความสามารถในการปรับตัวได้ (self-adjustment) อย่างมีความสุข

จุดหมายที่สำคัญอีกแง่หนึ่งของการแนะแนวก็คือ (1) เพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคล (prevention) (2) เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วกับบุคคล (correction) และ (3) เพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาทุกด้านอย่างเต็มที่ (development) หรือสรุปสั้น ๆ ว่าเพื่อ "3 ก" คือ "กัน" "แก้" และ "ก่อ" นั่นเอง

ลักษณะของการแนะแนว

การแนะแนวอาจจัดทำได้ 2 ลักษณะ คือ (1) การแนะแนวเป็นรายบุคคล (Individual guidance) หมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้ให้การศึกษาหรือการแนะแนวได้นำมาใช้เพื่อช่วยให้เด็กแต่ละคน หรือผู้มาขอความช่วยเหลือแต่ละรายสามารถรู้จักตนเอง รู้จักโลก สามารถตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติ และสามารถปรับตนได้ตามจุด

หมายของการแนะแนวดังกล่าวข้างต้น (2) การแนะแนวหมู่ (group guidance) หมายถึงกระบวนการที่ผู้แนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษานำมาใช้เพื่อช่วยกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มเด็กที่มีปัญหาหรือความต้องการคล้ายคลึงกัน เพื่อให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวผ่อนคลายความกังวลใจ เมื่อได้รับฟังหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และเพื่อช่วยให้กลุ่มบุคคลนั้น ๆ ได้ร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาด้วยกัน

บริการหลักของการแนะแนว

ในการจัดบริการแนะแนวนั้น ตามหลักการจะต้องจัดให้ครบทั้ง 3 ประเภท คือ การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพ และการแนะแนวส่วนตัวและสังคม ซึ่งจำเป็นจะต้องจัดให้มีบริการหลักที่สำคัญ 5 อย่าง คือ (1) บริการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล (Individual inventory service) โดยใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้รู้จักเด็กทุกด้าน (2) บริการสนเทศ (Information service) เพื่อให้ข่าวสารความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ (3) บริการให้การศึกษา (Counseling service) ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการแนะแนว เพื่อช่วยให้บุคคลหรือเด็กมองเห็นช่องทางในการรู้จักตนเองและรู้จักตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติอย่างฉลาด (4) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement service) เพื่อช่วยให้บุคคลหรือเด็กได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมหรือได้รับประสบการณ์หรือการเรียนรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม และ (5) บริการติดตามผล (Follow - up - service) เพื่อติดตามผลพฤติกรรมของบุคคลหรือเด็กว่าควรจะได้รับบริการแนะแนวเพิ่มเติมหรือไม่เพียงใด

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร